

*Ervervsreisen av Finnmark
Tale i Thingkastingen 9/10 - 46*

Dette møte er et ledd i de solidaritetsaksjoner som arbeiderdelegasjonen til Finnmark har gitt støtet til for å få øket produksjonen av alle materialer som er nødvendige for gjenoppbyggingen.

Spørsmålet har imidlertid et større perspektiv enn en kanskje for øyeblikket er tilbøyelig til å regne med. ^{Vi skal} Det er ^{her spørsmålet} spørsmål som er aktuelle for all vår virksomhet, ikke bare i industrien, men også i jordbruket, i handelen og i vår offentlige administrasjon.

Denne regjering~~en~~ har nå vært i funksjon i innpå et år. Denne tida har ikke forløpet uten store vansker av forskjellig art. Da Partiet tok på seg regjeringsmakten hadde det ingen illusjoner om at overgangen fra krig til fred ville bli lett. Men de fleste vil være enige i at en nå kan konstatere at omstillingsprosessen stort sett er skjedd hurtigere og utviklingen hittil har forløpet gunstigere enn vi den gang var tilbøyelige til å regne med.

Vi har vel alle i dag en fornemmelse av at vi er kommet til noe av et vendepunkt i utviklingen, både økonomisk og politisk. De umiddelbare problemer som krigen og okkupasjonen skapte er etter hvert blitt løst. Vi er nå kommet dit at en kan begynne å sette seg nye mål. I denne forbindelsen er det viktig å være merksam på det som skjedde i forrige uke på den økonomiske politikens område. Samordningsrådets enstemmige uttalelse er nemlig noe mere enn et formelt råd til Regjeringen. Det er berettiget å betrakte den som en forpliktende avtale mellom de store næringsgrupper i landet, om å ville holde fast ved stabiliseringslinjen, og å påta seg de byrder som dette innebærer. Regjeringen vil med denne uttalelse i ryggen ta de nødvendige praktiske konsekvenser.

Bakgrunnen for det som har funnet sted er at en i løpet

av sommeren har hatt en rekke tariffrevisjoner med større eller mindre lønnsøkinger. Leveomkostningsindeksen pr. 30. august lå på 160,2 point, og lå bare 0,6 point fra den grense som betinger indeksregulering. Vi unngikk derfor et utslag i prisstigende retning for så vidt angår denne faktor. På den annen side synes verdensprisnivået å være stigende, og Sveriges og Canadas oppskrivning av sin valuta kan få innflytelse på vårt prisnivå i stigende retning.

Under disse omstendigheter måtte en på nytt undersøke stillingen. Og det har da vist seg nødvendig å stille krav til forskjellige grupper og næringer for å kunne holde det nåværende prisnivå og stabiliseringslinjen, som hittil har vist seg å svare til hensikten. Dens hovedformål er å skape ro i arbeids- og produksjonslivet.

Landsorganisasjonen har måttet forplikte seg til ikke å gå på nye lønnsøkinger i løpet av tariffperioden. Derved har en fått en bedre oversikt over hvordan lønnsituasjonen vil arte seg i tida framover. Landsorganisasjonen har samtidig lovet sin medvirkning til å stanse de tendenser til mislige avtaler om arbeidskraft som en har sett en del eksempler på i den senere tid. Handelen og industrien må finne seg i ikke å få noen prisforhøyelser, unntatt i noen få industrigrener, på grunn av de lønnstillegg som er gitt. For handelens vedkommende vil det dessuten bli aktuelt å redusere en del av de nåværende avansesatser på grunn av en del unormale forhold i forretningslivet. Videre regner Regjeringen med å måtte pålegge eksportnæringene visse utjevningsavgifter på varer som oppnår gode priser i utlandet for å kunne skaffe midler til å holde prisnivået nede på andre varer. Fiskerinæringen har erklært seg villig til å gå med på nødvendig regulering av fiskeprisene under forutsetning av at dette kan gjøres uten at fiskernes nåværende inntektsnivå blir redusert. Siden jordbruksprisene ble revidert i juni måned i år, har utviklingen på andre hold artet

seg slik at situasjonen for jordbruket er blitt ugunstigere. Spesielt har mangelen på arbeidskraft gjort stillingen i jordbruket vanskelig. De tillegg som jordbruket nå har oppnået på sine produkter, er gitt for at dets ^{Jordbruket har} inntekter skal komme mere i samsvar med det lønns- og inntektsnivå som er lagt til rette for andre grupper.

Gjennom den ordning som nå har funnet sted på det økonomiske område er det lagt et grunnlag for å øke farten i gjenreisningen. Den ro som ~~er~~ er skapt om lønns- og prisspørsmålet må nyttes til en omfattende produksjonsøking.

Den aksjon som arbeiderdelegasjonen til Finnmark har gitt støtet til er noe av det mest oppmuntrende som er skjedd på lenge. De 12 klubbformenn fra typiske gjenreisingsbedrifter fikk høve til å reise i Finnmark for med egne øyne å se hvordan stillingen virkelig var der oppe. De har fortalt hvilket sterkt inntrykk dette gjorde på dem. Da de kom tilbake til sine arbeidsplasser satte de seg ikke ned og preket om hvor dårlig det gikk med gjenreisningen. ~~Straks etter hjemkomsten~~ ^{Men de} begynte ~~de~~ å tenke på hvorledes de kunne hjelpe til med å løse vanskene. Resultatet har vi allerede sett i form av at en rekke bedrifter har besluttet seg til å gå inn for å arbeide overtid fra nå av og til jul. Det er opplyst at aksjonen hittil har resultert i at det skal arbeides 75.000 arbeidstimer ekstra for gjenreisningen i denne tida. En liten bransje som armaturfabrikkene har alene påtatt seg å arbeide ekstra 6.750 arbeidstimer. *

Men det er ikke bare i den aktuelle situasjon med inflasjonstruselen og gjenreisningen for øye at en øking av arbeids effektiviteten er så viktig. Vi må tenke på den situasjon vi kan komme opp i når prisømslaget ute i verden i sin tid melder seg.

Vi hadde før krigen en kraftig økonomisk oppgang på praktisk talt alle områder. ^{gjennom} Under arbeiderbevegelsens ledelse ble det tilveiebragt en vesentlig bedring i levекårene for hele det arbeidende folk.

Men så kom krigen og satte en stopper for det hele.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på de økonomiske følger krigen har hatt, men det er nødvendig stadig å komme tilbake til den kjenn-
gjerning at vi er blitt fattigere, og ^{for} hva dette innebærer. En kan imidlertid også peke på mange lyspunkter. Vi kom fort, og lettere enn mange andre land, gjennom krigens siste fase, og etter frigjøringa er en også kommet godt i gang på de fleste områder. Tallene for produksjon og beskjeftigelse, helt til feriemånedene i sommer, har vært meget oppmuntrende. Importen kunne ha vært større enn tilfellet er. På den annen side har eksporten gått bedre enn ventet. Disse gunstige forholdene har imidlertid en tendens til å skjule den faktiske situasjon for oss, det er likesom blitt en selvfølge for mange at vi allerede nå skal ha det like bra som før krigen. Her er det en ikke må glemme at vi er blitt fattigere. Det er ikke mulig samtidig både å gjenopprette levestandarden fra før krigen og å greie gjenreisningen. Det er for så vidt en spenning mellom gjenreisning og forbruk. Situasjonen er den at vi her må treffe et valg. I erkjennelse av at det i første omgang gjaldt å gjenreise arbeidskraften, hadde Regjeringen i London foretatt store innkjöp av forbruksvarer, særlig matvarer. På denne måten har matvaresituasjonen bedret seg i landet meget raskt. Det er gått langsommeremed klær og skotøy.

Målene vi satte oss i første omgang har (således) slått til. Når derfor de mest påtrengende behov nå er dekket, kan vi stille krav til oss selv om å öke vår innsats for å kunne trygge framtida. Vår skipsfart og mange av våre eksportnæringer nyter i dag fordelene av en høykonjunktur, men vi vet ikke hvor lenge dette vil vare. [Både i mange av de krigførende land, og i de nøytrale stater, har det skjedd en teknisk og økonomisk utvikling som sikrer dem i framtidens konkurransekamp. Stillingen i de okkuperte land, og ikke minst i Norge, er en annen. Vi har stått stille. Avsperringen har ført med seg en merkbar stagnasjon på mange felter.

[Korps]

derfor
Det trengs en planmessig og resolutt innsats fra såvel Statens som næringslivets side for å ta igjen forspranget. Og oppgaven er dobbelt vanskelig, fordi ~~at~~ vi samtidig med å bygge landet opp igjen må skape et moderne, konkurransedyktig, selvstendig og slagkraftig næringsliv, som kan hevde seg i framtida.

Dette perspektiv stiller oss alle overfor veldige oppgaver. Våre arbeidsmetoder må bli bedre, vår teknikk må høynes, og fram for alt: det må skapes mer plan i all vår virksomhet. Vi har ikke råd til gjetning eller spekulasjon, slik som før, da det ofte ble sløset med både krefter og verdier. Det er på denne bakgrunn ^{vi må se på} den saken som dette møte gjelder, har et så vidt perspektiv og i virkeligheten er et spørsmål av helt avgjørende betydning *for oss alle.*

er et stort land
i dag er i, er et
Skal en liten nasjon som Norge kunne hevde seg, må det være ved kvalitet i vårt arbeid og i våre tjenester. Vi har i så henseende gode betingelser for å kunne hevde oss. Folket her i landet kan både kulturelt, faglig og moralsk, måle seg med det beste i verden. Det avspeiler seg på mange måter. Den stilling vårt land er *i i dag* er et bevis for denne påstand. Landet vårt har også ellers en del gode kort på hånden. Jeg tenker på vasskraften og vår beliggenhet. Vi har rikelig tilgang på fisk rundt kysten, vi har ganske mye skog, og vi har allsidige malmer i fjellet. Vi har i det hele gode betingelser for å bli et industriland av høy kvalitet. For det er den vegen vi må gå - våre næringer må fram til en øket mekanisering, og en utbygging og rasjonalisering av landets næringsliv, dets industri, jordbruk og fiske, er den sikreste vegen mot større velstand og økonomisk trygghet for folket. Vår kvalitet er imidlertid blitt forringet på en del områder under krigen. Det tjener heller ikke til noe å skjule at arbeidseffektiviteten ikke er den samme som før krigen. Det gjelder oss alle. Vårt faglige nivå - vår evne til å produsere - er blitt redusert.

Tenk f.eks. på den skade som landet har lidd ved at vår ungdom i disse årene har fått en mangelfull opplæring. Her må mye tas igjen, og interessen for yrkesopplæring i håndverk og industri tyder på at folk er på det rene med dette.

Arbeiderbevegelsen, eller spesielt fagorganisasjonen, stillet seg før krigen skeptisk overfor flere av de krav som dagens situasjon reiser. Det var særlig to forhold som var avgjørende for arbeidernes holdning. Rasjonalisering førte som regel til arbeidsløshet for en del arbeidskategorier. Med øket arbeidseffektivitet forsto en større slit til fordel for arbeidsgiverne, og det innebar ofte et angrep både på deres faktiske lønn og deres helse. Erfaringene fra 30-årene, både i vårt eget land og i de store industriland, har lært oss hvilke ulykkelige følger arbeidsløsheten fører med seg. Det veldige spill av produktive resurser både av arbeidskraft og kapitalutstyr fører til nedsatt realinntekt og redusert velstandsutvikling. Arbeiderbevegelsen har alltid ment at dette ikke var nødvendig. En mener at det er fuldt mulig å gjennomføre full sysselsetting, men det forutsetter at det kompliserte økonomiske apparat som det moderne samfund er, kommer under samfundsmessig kontroll og regulering. Selvfølgelig vil det bli sesongsvingninger i sysselsettingen, og det kan bli arbeidsløshet på grunn av at vareetterspørslen i utlandet faller vekk. Men det vil her være tale om arbeidsløshet i kortere tid som kan dekkes av en fuldt utbygd arbeidsløshetstrygd. Med den politiske makt arbeiderbevegelsen har nå burde frykten for arbeidsløshet derfor ikke lenger være noen hindring for fagbevegelsen til å innta en positiv holdning til rasjonaliseringssaken.

Når det gjelder arbeidseffektiviteten kjenner vi alle årsakene til at den er gått ned under krigen. For det første henger det vel en del igjen etter sabotasjeånden fra krigsårene, da det gjaldt å gjøre minst mulig fordi alt arbeid direkte eller indirekte kom okkupasjonsmakten til gode. For det annet er det man-

Arbeider

ge ting som gjør arbeidsutbyttet mindre i dag. Maskinene er slitt, fornyelsene har vært mangelfulle. Det er også fremdeles en del skoft. Dette var naturlig under krigen og i den første tida etter på med alle slags rasjoneringskøer o.s.v. De mange tusen små ting var tyngre. Alt dette har bedret seg og vil bedre seg etter hvert. Men det viktigste, og det som vi i kveld skal feste oppmerksomheten ved er, at vi arbeider ikke alle så rasjonelt som ^{vi skulle.} ~~mulig~~ På dette område har ^{medeff} produksjonsutvalgene et stort og naturlig arbeidsfelt. I denne tida, hvor den minste innsparing av tid, materialer og arbeidskraft har sin betydning, er det viktig at alle sider av arbeidsprosessen blir analysert med sikte på forbedringer. Det gjelder snarest å komme i gang med å undersøke materialer, transportforhold, arbeidslokaler, maskiner, og alt det som henger sammen med å trives i sitt arbeid.

Produksjonsutvalgene er de lokale posisjonene som tilrettelegger "produksjonslaget" i detalj. På neste trinn kommer bransjerådene inn, som skal fremme samarbeidet innen bransjen, og mellom den og Statens organisasjoner med sikte på å skape en planmessig og effektiv produksjon og omsetning. Gjennom produksjonsutvalgene i de enkelte bedrifter og bransjeutvalgene for de enkelte industrigrener må arbeiderne og funksjonærene få høve til å øve innflytelse, og samtidig ta sin del av ansvaret for hvordan virksomheten blir drevet. Gjennom erfaringene fra sitt praktiske virke har disse de beste forutsetninger til å være med på å løse de tekniske og organisatoriske problemer som melder seg. Når det gjelder industrien har Regjeringen, som et samlende topporgan, opprettet Tiltaksrådet, som skal sørge for at nye bedrifter kommer i gang på teknisk og økonomisk forsvarlig måte.

Til slutt vil jeg presisere at det ikke er spørsmål om at arbeiderne skal slite mere. Ingen skal yte mere enn en rimelig innsats. Men det er nødvendig at en i langt større utstrekning enn før, er merksam på mulighetene for å høyne utbyttet av arbeids-

innsatsen. Dette er ikke et krav som bare stilles til arbeiderne og bedriftsledelsen. Det gjelder hele vår innsats på det økonomiske livs område. Plan og organisasjon må til fra överst til nederst. Og en må ha tro på og tillit til at produksjonsökningen kommer oss alle til gode. Det hjelper lite å krangle om hvordan fattigdommen skal fordeles. Oppmerksomheten må rettes framover på hvorledes vi skal skape tryggere og bedre kar ~~for~~ for oss alle i framtida. Det dreier seg ikke bare om et skipper-tak for gjenreisinga og en kamp for å holde oss inflasjonen fra livet, selv om dette er de mest påtrengende oppgaver. Det dreier seg om en ny innstilling i forhold til arbeidet og produksjonen. Arbeiderne har nå vist veien. Gjennom öket effektivitet og produksjon legges grunnlaget til rette for en alminnelig bedring ^{av} av folkets velstand!

